

Szikszai Mária

Az idő szakrális tagolása egy szatmári sváb faluban

A kutatás, amelyre a jelen tanulmány alapoz, részben a kaplonyi¹ *Historia Domus* adataira, részben a terepen végzett munkára támaszkodik. A kaplonyi vallásos élet egyes aspektusait 2006–2009 között már vizsgáltam, ekkor került sor a *Historia Domus* vizsgálatára is. A jelenlegi témával kapcsolatos terepmunkára 2011 és 2012 július–augusztusában, majd 2013 áprilisában, illetve ugyanazon év nyarán került sor. A kutatás során számos helyi adatközlőt kerestem fel. Közülük néhányval félig struktúrált interjút készítettem, de voltak olyanok is, akikkel kiemelten több időt töltöttem el, és visszajártam pontosítani adatokat. Ezek keretében főleg a vallásgyakorlatokról, imádkozási alkalmakról, illetve a búcsúikon való részvételükről kérdeztem őket. 2006 óta évente részt veszek legalább egy, de néha több templombúcsún Kaplonyban, de néhányszor jelen voltam a szomszédos kálmándi búcsún is, ahova kaplonyiakat kísértem el. Ilyenkor egy-egy család vendégként reggeltől estig részt vettem a búcsú napjának minden eseményében.

A kaplonyi *Historia Domus* első bejegyzései 1885-ből származnak, és a 2006-ban általam látott állapota szerint 1986-ig vezették rendszeresen. A feljegyzések szerzője a korai időszakokban nem mindig azonosítható.

¹ Kaplony a romániai Szatmár megyében, Nagykárolytól 4 km-re, az egykori Ecsedi-láp közelében fekszik. A 18. században gróf Károlyi Sándor több hullámban telepített ide svábokat. A valamikori sváb falu mára már szinte teljesen elmagyarosodott. A 2002-es népszámlálási adatok szerint Kaplony 4511 lakosából 3760 magyar, 161 román, 156 roma és 433 német nemzetiségűnek vallotta magát, egy személy nem nyilatkozott nemzetiségi hovatartozásáról. Vallásilag a lakosság a következőképpen oszlik meg: 4080 római katolikus, 300 református, 84 ortodox és 46 görög katolikus és egy személy unitárius vallású, lásd: <http://recensamant.referinte.transindex.ro/?pg=3&id=2145>, lekérdezés időpontja: 2013. szeptember 28. 1996-ban megjelent a falu monográfiája: Tempfli: 1996.

Gyakori volt ugyanis az, hogy egyszerre több, 3-4 ferences szerzetes teljesített szolgálatot a kaplonyi rendházban, és ők látták el a plébániai feladatokat is. A feljegyzéseket olvasva világossá válik, hogy nem mindig a rendház főnöke készítette azokat, hanem olykor valamelyik segédlelkész, szerzetes végezhette ezt a feladatot. Könnyebb a bejegyzés szerzőjének a beazonosítása abból az időszakból, amikor a plébánoson, esetleg a segédlelkészen kívül nem éltek szerzetesek a zárdában, ilyenkor többnyire a plébános foglalkozott a *Historia Domus* vezetésével, ez a kézírás alapján megállapítható. 1966–1986 között például Gajdos Vincze ferences rendi plébános kézírása fedezhető fel minden bejegyzés esetében.

A továbbiakban a vallásgyakorlat néhány olyan helyi mozzanatát mutatom be, amelyek az idő tagolásában szerepet játszanak. Ezek között kiemelkedő szerepet kapnak a búcsúk.

A helyi búcsúalkalmak kiemelt ünnepet jelentenek a közösség számára. A legnagyobb helyi búcsú ezek közül a június 13-i Szent Antal-búcsú, az 1848-ban felszentelt templom védőszentje ugyanis Páduai Szent Antal. A második a fontossági sorrendben a Porciunkula-búcsú augusztus 2-án. A ferencesek nagy ünnepére a előzőhöz hasonlóan sokan jönnek el a messzebb élő családtagok, szomszédos települések lakói közül. 1999-ben szentelték fel a Szent József templomot, a falu második katolikus templomát, és azóta tartják a Szent József-búcsút, a kisebbik katolikus templom védőszentjének ünnepén, március 19-én. A ferencesek Kaplonyba való visszatepedésétől, azaz 2008-tól kezdték tartani a Ferenc-napi búcsút október 4-én. Ezzel egy ideig négyre emelkedett az egy évben tartott kaplonyi búcsúk száma. 2012-től azonban ezt a búcsút már nem tartják.

Szent Flórián-napi búcsút május 4-én tartották. A *Historia Domus*-ban szereplő legelső évek feljegyzéseiben, 1886-ban már találkozunk a Szent Flórián-napi ünnepekkel. Szent Flórián napja a hitközség fogadott ünnepe volt. Ekkor a feljegyzések szerint a hívek körmenetben mentek a Nagykároly melletti Szentháromság-kápolnához. (*Historia Domus*, a továbbiakban HD 2. old.)

A kápolnát Károlyi Sándor gróf építtette 1703-ban. Állítólag maga II. Rákóczi fejedelem is imádkozott itt 1708-ban. (HD 61. old.) A kápolna felújítására 1912-ben került sor, miután ezt megelőzően 18 évig bezárva tartották, annyira romlott állapotban volt. A felújítást gr. Károlyi István özvegye, Csekonics Margit grófnő végeztette, a munkálatok 6000 koronába

kerültek. A környék lakossága nagy számban vett részt a felújítást követő szertartáson, 1912. június 2-án. Ez a nap egyben a kápolna legelső felszentelésének emléknapja is volt. Az ünnepségeken grófnő is részt vett, a feljegyzés szerint tízezer környékbéli ájtatos hívő társaságában. (HD 61. old.)

A *Historia Domus*ban a későbbiekben sokszor szokásosnak titulálják a Flórián-napi búcsúalkalmat. A búcsú költségei olykor megjelennek a fennmaradt éves számadásokban is, folytonossága ezekből az iratokból is megállapítható.

1899. május negyedikén a hitközség tagjai nagy számban kivonultak reggel a Szentháromság-kápolnához körmenetileg, és ott ünnepi misét hallgattak, majd délben hazatértek. (HD 31. old.)

A tavaszi időpont majálisra is alkalmat adott, 1911-ben erről is bejegyzés született: „Május 4. A Szent Flórián napja mint a hitközség fogadott ünnepe a szokott pompával ületett meg. Délután a községi óvoda helységében a gyerekek sikerült majálist tartottak.” (HD 57. old.)

1913-ban nagyon sokan voltak a Flórián-napi búcsún: „Az idei búcsújárás – mint mondják – sikerével felülmulta az eddigieket. Közel ezren vettek abban részt.” (HD 70. old.) Mivel sem előtte, sem a következő években nem közlik a résztvevők számát, ezt sajnos nem tudjuk ellenőrizni, azt azonban el kell fogadnunk, hogy szokatlanul sokan mehettek ez abban az évben a Flórián-napi körmenetre.

1919-ben az árvízveszély miatt nem tudták megtartani a Flórián-napi körmenetet május 4-én, ezért erre május 11-én került sor. (HD 96. old.)

Olykor a háborúk idején nehézségbe ütközött a vallási ünnepek megtartása. Feljegyezték, hogy bár 1919-ben az árvíz által is késleltetett körmenetet csak nagy nehézségek árán tudták megtartani, mert az engedélyt a Nagykárolyban állomásozó román katonai parancsnokságtól kellett kikérni. (HD 96. old.) 1922-ben is elmaradt a Flórián-napi körmenet az esőzés miatt, helyette a faluban hallgatta meg a nép a vizitator atya szentbeszédét. (HD 101. old.)

Ezek a körmenetek valószínűleg meglehetősen szervezetlen formában zajlottak. Ezt onnan lehet sejteni, hogy a bejegyzések szerint a körmenetek szervezetlenségének 1928-ban véget vetettek. Mivel korábban nem részletezték a körmenetek mikéntjét, csak ebből a bejegyzésből lehet képet alkotni arról, hogy korábban hogyan zajlottak a körmenetek: „A plébánosnak gondja volt arra is, hogy a hívek belső buzgalma kifele is megnyilvánuljon. Az egyháztanáccsal karöltve megállapította a körmenetek rendjét, mert el-

eddig mint valami juhnyáj tolongott a nép az oltáriszentség körül. Most már igazán impozáns, rendezett körmeneteket tart a nép.” (HD 105. old.)

Ma már nem a Szent Flórián napján mennek el a Szentháromság-kápolnához a kaplonyiak. Szent Flórián fogadott ünnepe elhalványult, így helyette a Szentháromság vasárnapján zarándokolnak a kápolnához. Bár gyerekkorukban feltehetően még május negyedikén mentek a kápolnához, ez később megváltozott, az ünnepet áttették egy nyár eleji másik ünnepnapra. Bár a beszélgetéseink során az adatközlők felidéztek azt, hogy kisgyerekként szüleikkel részt vettek ebben a búcsúban, már senki nem akadt, aki arra is emlékezett volna arra, hogy régebb a Flórián napján tartották ezt az ünnepséget.

Szent Antal-búcsú, június 13.

Ugyancsak a *Historia Domus* feljegyzéseiből tudjuk azt is, hogy már 1891-ben Szent Antal-napi búcsút is tartottak. (HD 5. old.) Okkal feltételezhetjük, hogy ezek már korábban is zajlottak, hiszen a ferencesek különösen tisztelik a páduai szentet, és a 18. század első felétől már ferencesek éltek Kaplonyban.

Rossz idő, esőzések esetén a búcsúkra kevesebben mentek el, mivel az utak ilyenkor járhatatlanok voltak. Például az 1897 júniusában tartott búcsún éppen „a járhatatlan utak és eső miatt” jelentek meg kevesen. (HD 22. old.) 1899-ban nagy számmal jelentek meg a hívek a Szent Antal-búcsún, de az időjárás aznap délelőtt rosszra fordult, ami tolongáshoz vezetett: „Az ájtatoskodók nagyobb számmal voltak az idén, de a kellemetlen idő megzavarta az ájtatosságukat, amennyiben reggeli 8 óra körül megeredt az eső és egész délelőtt tartott. A tolongás nagy volt, amennyiben a kis templom nem volt képes az ájtatoskodókat befogadni. Telve volt az egész kolostor épülete vidékiekkel.” (HD 32. old.) 1907-ben is az esőzésekre panaszkodnak, amely oknál fogva hívek csak kevés számban jelentek meg a búcsún. (HD 48. old.)

1920-ben arról panaszkodik a bejegyzés írója, hogy a Szent Antal-napi búcsúra már nem tudtak elmenni az elcsatolt területek, azaz Vállaj, Mérk lakosai. (HD 98. old.) 1922-ben pedig „sok vendég, de annál kevesebb búcsús.” (HD 101. old.) Valószínűleg a búcsú elvilágiasodására, a vallási gyakorlat háttérbe szorulására utal a bejegyzés.

A Szent Antal-napi búcsú máig megmaradt Kaplony legnagyobb egyházi ünnepének. A kommunista hatalom éveiben bevezették azt a gyakor-

latot, hogy ezt a búcsút is a rákövetkező vasárnap tartják, a bejegyzések szerint azért, hogy a hétköznapi városi munkahelyeken dolgozó hívek is részt vehessenek. Máig nagy tömegek vesznek részt a búcsún, ugyanis erre az alkalomra hazautaznak a távolabb élő családtagok is.

Porciunkula (helyi megnevezéssel: Porcinkula)-**búcsú**, augusztus 2.

Az augusztus 2-i Porcinkula-búcsút, a ferencesek egyik legnagyobb ünnepét is rendszeresen megtartották Kaplonyban. Erről a búcsúról kevesebb írásos beszámoló maradt fent, esetleg annyit jegyeztek fel minden évben, hogy megtartották a búcsút. 1922-ben fejezte ki elégedetlenségét a bejegyző, miután a hívek a vártnál kisebb számban jelentek meg: „Sajnos most sem volt búcsús nép, csak papi vendég. Jövőre nagyobb propagandát fejtünk ki a búcsújárásról. Legalább a vidéki harmadrendiek eljöhethetnének.” (HD 101. old.) Aztán 1923-ban nem jegyeznek fel semmit a búcsúról, de 1924-ben már elégedettek voltak a szervezők: „A Porcinkula-búcsúra igen szép számban jöttek a hívek, kivált Károlyból.” (HD 103. old.) Végül 1926-ra sikerült mozgósítani kellő létszámban a harmadrendieket is: „A Porcinkula búcsún is nagyon sokan voltak. Kivált a harmadrendiek jöttek el.” (HD 104. old.)

A búcsúra napjainkban is sor kerül, 2008 óta újra a ferences atyák szervezik. Most is nagy számban jelennek meg a hívek ezen az ünnepen. Mivel az időpontja a nyári szabadságok idejére esik, a távolabbi városokban, valamint Magyarországon, Németországban, Ausztriában élő elszármazottak is ilyenkor látogatnak haza, ezért részben a rokonok, ismerősök, barátok találkozási alkalma is ez a búcsú.

Kaplonyiak részvétele más búcsúknál

Máriapócs

A haborúk előtt minden évben szervezett csoportokban mentek Máriapócsra a hívek. Ezekről az utakról a *Historia Domus* minden évben pár mondatot megemlékezett. A legkorábbi, a pócsi zarándoklatról szóló bejegyzés 1899-ből való, de már úgy említi a zarándoklatot, mint amit minden évben elvégeznek a kaplonyiak: „1899 szeptember 8. Kisasszony napján a kaplonyi hívek nagyobb számban, mint a megelőző években indultak a Mária-Pócsi kegyhelyre. Reggel ½ 6 órakor volt énekes sz. miséjük mely után harangok zúgása között indultak el. A házfőnök atya Rubun Leontin elkísérte őket egész a temetőig, hol rövid alkalmi beszéd

után az Úr nevében őket tovább bocsátotta.” A visszaérkezésről is megemlékezik a *Historia Domus*: „1899 szeptember 10. Mária nevenapján délután 6 óra tájban a házfőnök atya processzióval kiment a temetőig, hol bevárva a Mária-Pócsról hazaérkező kaplonyiakat, s miután hozzájuk ismét rövid alkalmi beszédet tartott, ének és harangzúgás közepedte hazavezette őket s a temploban Ciboriummal megáldván, szétoszoltak. Lehettek körülbelül a búcsúsok mintegy 300-an.” (HD 34. old.)

1904-ben 250 búcsús zárandokolt el Máriapócsra (HD 40. old.), 1906-ban 280 búcsús (HD 44. old.), 1908-ban 380 búcsúról szól a bejegyzés (HD 50. old.). Tudjuk, hogy 1900-ban 1198, 1910-ben pedig 1388 katolikus lakosa volt Kaplonyinak.² Látható tehát, hogy a falu katolikus lakosságának kb. 23-28% százaléka vett részt ezeken a búcsúkon. Ha tekintettel vagyunk arra, hogy legtöbbször ez egy megközelítőleg 50 km-es gyaloglást jelentett, ezért az otthon maradó időseket, betegeket és gyerekeket leszámítjuk, akkor ez egy jelentős részvételi arányt jelent.

1905-ben feljegyezték a kaplonyi *Historia Domus*ba a harmadik máriapócsi könnyezést: „December 3-tól 31-ig több tanuk által hitelesített bizonyosság szerint a máriapócsi kegykép könnyezett.” (HD 41. old.)

1910-ban jegyzik fel először azt, hogy milyen járművel utaztak a zárandokok Máriapócsra: „Szeptember 9-én reggeli kis mise után indult a hitközség Mária-Pócsra. Gyalogos 250-300, kocsis 31, vonattal mintegy 70-en, zenekar és pap, kántor. A búcsú áhitattal, impozáns meneteléssel, ünnepélyesen folyt le. Hála Istennek semmi kívánnivalót nem hagyott hátra.” (HD 55. old.)

1911-ben az előzőkhöz képest részletesebb képet kapunk a máriapócsi búcsúról. Mivel a zárandokokkal tartott az a lelkipásztor is, aki később a bejegyzést készítette, első kézből kapunk információkat arról, hogy hogyan zajlott a búcsú Máriapócsra, mit csináltak ott a helyszínen a kaplonyi zárandokok: „szeptember 8. Zárandok csapat indult reggel 1/2 7 órakor Mária-Pócs kegyhelyre. A körmenetet P. Timóth vezette. A búcsúsok szent éneket zengedezve, majd Rózsafüzért imádkozva haladt szent céljai felé. A szent helyre való megérkezés alkalmával észrevettük, hogy a Bold. Szűz Mária egy olyan hely e siralom völgyében melyben a föld szegény vándorát szent ihlet és boldogság veszi körül. Másnap tisztelet hódolat

² <http://varga.adatbank.transindex.ro/?pg=3&action=felek&id=2204>, lekérdezés időpontja: 2013. szeptember 28.

és hálánk leróvásául zenés misét tartottunk Mária kegyoltáránál s szept. 10-én nehéz szívvel váltunk el Máriától, jó Anyánktól, s még aznap este visszaérkeztünk szeretteink közé, hogy kiki bele álljon azon életsorsba melyet Isten számára kijelölt. Ünnepeles bevonulásunk után a templomban egy Te Deummal, mindenki egy nap felejthetetlen emlékével távozott. A 400 főnyi zarándok csapat példás rendben haladt, s úgy oda valamint visszaérkezésekkor szerencsésen járt.” (HD 58. old.) Ebből a bejegyzésből kiderül tehát, hogy a gyalogos búcsúsok tehát három nap alatt járták be az utat: első nap reggel korán indultak el, feltehetően valamikor este későn megérkeztek Máriapócsra, és ott aludtak. Másnap részt vettek a miséken, újra Pócsra aludtak, és harmadik napon reggel indultak haza, estére érkeztek Kaplonyba.

1913-ban a kolerajárvány miatt a hatóságok betiltották az egész környéken a búcsújárást, ezért nem mehettek Máriapócsra a kaplonyiak. (HD 72. old.)

1918-ban többen megbetegedtek a máriapócsi zarándoklat alkalmával, közöttük a búcsút vezető lelkipásztor és a kántortanító is. Az egyik tanerő betegsége, valamint az új tanítónő kinevezésének késése okán csak később, október 15-én kezdődött az iskolai tanítás ebben az évben. (HD 95. old.)

1919-ben a kaplonyiak máriapócsi zarándoklatára nem kerülhetett sor, a határok átjárhatatlanná váltak: „Az áldott Szűz Anyának névünnepe Mária Pócsra szoktak a hívek zarándokolni. Bár P. Emmánuel az administrator, több helyen is kopogtatott az ügyben, de nem sikerült. – Azt mondták a románok: Mária-Pócs már idegen ország.” (HD 97. old.) Említettük, hogy 1920-ban a júniusi kaplonyi Szent Antal-búcsúra sem jöttek az elcsatolt teületekről a szokásos zarándokok.

Máriaradna

Valószínűleg az előbb említett történelmi változásokkal van kapcsolatban a Máriaradna felbukkanása a feljegyzésekben. Feltehetően ide kezdtek járni búcsúba a kaplonyiak, miután, mint láttuk, Máriapócsra többé nem mehettek. 1922-ben egy utalásból kiderül, hogy Máriaradnára járnak búcsúba Kaplonyból: „A tavasszal felhúzott új harangok hátrálékát kérte a König cég 24000 L összegyűjtve elvittem Radnára menet.” (HD 101. old.) Ezt erősíti meg az, hogy a következő év áprilisában gyűjtést szerveznek Kaplonyban a leégett máriaradnai kolostor újjáépítéséért. (HD 102. old.)

Más búcsúk

A kaplonyi adatközlők elmondása szerint számos környékbeli búcsúba eljártak rendszeresen, de távolabbi búcsúba is eljutottak. Minden adatközlő számszerűen említette például, hogy hányszor járt az olyan látogatottabb búcsújáró helyeken, mint Csíksomlyó vagy Máriapócs. L. F. kaplonyi ferences harmadrendi vezető például a következő településeket sorolta fel, ahol búcsúban volt: Csíksomlyón (10 vagy 11 alkalommal), Máraradnán (5-6 alkalommal), Máriapócson (3-4 alkalommal), Szentháromság-kápolna, Nagymajtény, Domahida, Mezőpetri, Csomaköz. M. K. adatközlő által látogatott búcsújáró helyek: Csíksomlyó (12 alkalommal), Nagymajtény, Szaniszló, Máriaradna, Máriapócs, Kálmánd, Szentháromság-kápolna. A közelebb eső települések esetében nem tartják számon azt, hogy hányszor vettek részt búcsúban.

A búcsúk mellett az **imamondási** alkalmaknak van jelentős szerepe az idő szakrális tagolásában. A következőkben azt nézzük meg, hogy hogyan tagolják az imaalkalmak a kaplonyiak életét. Három szinten vizsgáltam ezt a kérdést: a napi, a heti és az éves szinten. Az adatokat részben megfigyeléseim alapján, részben félig strukturált interjúk alapján rögzítettem. Mivel többen nem szívesen beszéltek hangszalagra, ilyenkor jegyzeteltem az adatközlők elmondását.

Napi szinten vannak kötöttségek, ami az imaalkalmakat illeti. Attól függően alakul egy-egy adatközlő mindennapi imamondási tevékenysége, hogy az adott személy mely társulatoknak az aktív tagjai, vagy ezektől függetlenül mely imasorokat, kilencedeket vállalta fel. Egy adott napon például többször, több imát vagy imasort mondanak el, ezek legtöbbször egy nagyobb egység részeit képezik, és mindenképp ezektől függően alakul a napi rend.

Ebben a témakörben a K. E. adatközlőm (katolikus vallású, 63 éves nő) által szolgáltatott adatok képzeték számomra az alapozó információkat, és ezt a többi adatközlőtől kapott információkkal kiegészítettem. Bár egyedül él egy háztartásban, K. E. rendszeresen vigyáz a faluban lakó óvodás és kisiskolás unokáira, legtöbbször azok lakásán. Ez a program mindig a szülők munkaidejétől függően alakul, és legtöbbször a fél napját igénybe veszi. Mindez azért fontos, mert amikor az imádkozásról beszél, akkor minduntalan a családi kötelességet említi, és ehhez képest jelöli meg a napi imádkozási időpontokat.

Az, hogy melyik imákat mondja el az adott napon, attól függ, melyik napja van a hétnek. K. E. adatközlőm esetében a heti imarend így alakul:

hétfő: a Rózsafüzér imádkozása,
kedd: ima Szent Antal tiszteletére,
szerda: ima Szent József tiszteletére,
csütörtök: ima Szent Rita tiszteletére,
péntek: ima Jézus Szentséges Szíve tiszteletére,
szombat: ima a Szűzanya tiszteletére,
vasárnap: misére megy.

A havi rend attól függ, melyik nagyobb ünnep közelben levő hónapról van szó. Állandó alkalom kevesebb van. K. E. minden hónap első csütörtökén este Oltáriszentség tiszteletére tartott misére megy. Minden hónap első péntekén Jézus szíve tiszteletére tartanak misét, erre a misére is mindig elmegy. És ugyancsak kiemelkedik a minden hónap első vasárnapja, amikor Szentségimádás van, ezen a napon is misén vesz részt.

A hónap harmadik vasárnapja régebben a ferences harmadrendé volt, ezt a harmadrendiek mondták.³ A harmadrendieknek ezen a napon szokott lenni misén kívül is találkozója, amikor közösen imádkoztak, előadást hallgattak meg vagy elmélkedtek. Minden hónap negyedik vasárnapján a Rózsafüzér társulat tagjai számára tartottak foglalkozást.⁴ E két utóbbit néhány éve már nem tartják, elsősorban a tagság elöregedése okán: legtöbbször nem tudnak eljárni a rendezvényekre, ágyban fekvő betegek.

Az éves rendet a kis- és nagykilencedek határozzák meg számos személy számára. Mindenki maga választja ki az a kilencedet, amelyet imádkozni fog az adott évben. Ha netán lekési a megkezdését, ami megtörténhet, akkor elmarad az azévi imádkozása az adott kilencednek. K. E. például elmondta, hogy egyszer lekészte a kezdést, és hogy ezt mennyire sajnálta. A következő évben igyekezett jobban odafigyelni a naptárra, és év elején idejében visszaszámolni a kilencedek kezdési időpontjait.

Szent Antal tiszteletére háromszintű imasort ismernek, és ezeket végzik Kaplonyban. A június 13-i Szent Antal ünnepe előtti kilenc napon a kiskilencedet imádkozzák, a június 13-i ünnep előtti 9 hét minden keddjén a nagykilencedet, de szokás az éves szakasz teljesítése is, amikor az év minden hetének minden keddjén imádkoznak Páduai Szent Antalhoz.

³ L. F. 75 éves nő, ferences harmadrendi tag.

⁴ P. M., nő, a Rózsafüzér társulat korábbi vezetője.

K. E. adatközlő 2012. június 13-án kezdte a minden hét keddjén Szent Antalhoz való imádkozó időszakot, és ez egy év múlva, 2013. június 13-án zárult. Ezen kívül a kiskilenced idején, azaz a június 13-i búcsú előtti kilenc napon minden nap imádkozta a kiskilencedet és este misére ment.

Szent Rita tisztelete is elterjed a faluban. Ünnepe május 22-én van, ezt megelőzően 15 hétig minden csütörtökön imádkoznak hozzá. Elmondásuk szerint azért pont 15 hétig, mert ennyi ideig viselte Rita a homloksebet a homlokán. Szent Rita köztudomásúan a reménytelen ügyek védőszentjének számít. Több olyan esetet is megfigyelhettem, amelyek során azért időzítettek egy eseményt csütörtökre, mert a csütörtök a Szent Rita napja, és ettől az ügy jobb kimenetelét remélték. K. E. adatközlőm is minden évben imádkozza a Szent Rita-kilencedet.

Ugyancsak fontos a faluban a Szent József-kilenced. Március 19-étől visszaszámolva kilenc héten keresztül járnak a hívek a szerda esti misére, Szent József tiszteletére. Kaplonyban a második katolikus templomot Szent József tiszteletére szentelték, ezeket a miséket is ott tartják.

Az imamondási alkalmak nyilvánvalóan részben összefüggenek a faluban működő, vagy korábbi időkben működött vallási társulatokkal. A Szent József tisztelete nem csak abban áll, hogy kilencedet imádkoznak a tiszteletére, hanem összefüggésben van azzal is, hogy jelenleg is létezik Szent József társulat a faluban. Beszélgetésekben csak iparosok társulatának nevezik, ám fontosságát az is bizonyítja, hogy a tagsági viszony örökölhető. Amennyiben az iparos, a társulat tagja elhunyt, a temetésére elviszik az iparosok zászlaját, és helyét a társulatban az özvegye kapja meg.

A szálláskereső Szent Család tisztelete is elterjedt a faluban. A 20. század elején született meg ez az ájtatossági gyakorlat. Karácsony előtti kilenc napon át kilenc egymás szomszédságban élő család szervezi meg. Minden nap egy következő családhoz megy el a többi nyolc család, és együtt imádkoznak. Ezt Kaplonyban utcánként szervezik meg az utcában lakó családok. Van olyan utca, ahol még éltetik a szokást, de olyan is van, ahol tudnak róla, de már nem gyakorolják.

Amennyiben váratlan helyzet miatt nem tud mind a nyolc család eljutni a kilencedikhez, alkalmazkodnak az adott helyzethez. Van, ahol idős személy lakik egyedül, kis házban, és hogy ne kényszerítsék abba a helyzetbe, hogy nagyobb létszámú csoportot le kelljen leültetnie, fogadnia, ezért inkább egy arra vállalkozó család tágasabb házában tartják az aznapi összejövetelt. Ám az is előfordult, hogy ágyban fekvő beteg az egyik

szomszéd, aki egyébként szívesen részt venne a közös imádkozáson. Mivel betegsége akadályozza ebben, ezért minden nap nála találkoznak és imádkoznak, hogy ne maradjon ki a beteg társuk. Az imádságokat a *Hóvirágok a kis Jézuskának* című kiadványból olvassák (Soós: 1910), az imádkozás azonban nem egy a Szent Családot, hanem a Prágai Kis Jézust ábrázoló kép előtt történik.

A következő társulatokról mondható el, hogy jelenleg is működnek Kaplonyban:

Ferences Harmadik Rend,
Élő Rózsafüzér Társulat,
Szent Skapuláré Társulata,
Szent József Társulat,
Szent Erzsébet Szeretetszolgálat,
Szívgyárda,
Mária Légió.

A fentiek közül néhány nem nevezhető aktívnek, amennyiben a tagoknak közös társulati tevékenysége nincsen, ám ide sorolhatók, mert korábban belépett tagjai elmondásuk szerint a megfelelő imákat rendszeresen imádkozzák (pl. a Skapuláré Társulat). Mások aktív tagságot tudnak magukénak (Szent Erzsébet Szeretetszolgálat, Rózsafüzér Társulat, Mária Légió, Szívgyárda).

Végezetül meg kell említeni a média hatását a mindennapi vallási gyakorlatra. Szinte minden felkeresett családnál megemlítették azt, hogy hallgatják a Mária rádiót. Ez a rádió egész Erdély területén sugároz. Különösen fontossá lett ez számukra az elmúlt években, hiszen a Mária rádió vezetője került Kaplonyba a plébánia élére. Ennek következményeképpen gyakrabban volt kaplonyi élő adás is a Mária rádióban, amire a helyiek külön kitérnek a beszélgetések során. A kaplonyi asszonyok közül azok, akik idősek, nem járnak dolgozni, a mindennapi imádkozási szokásaikat már a rádió imádkozási rendje után igazítják. Pontosan megnevezik azokat az imádságokat, amelyeket naponta ugyanabban az órában lehet hallgatni a rádióban, és amelyekbe maguk is aktívan, otthoni hangos imamondással bekapcsolódnak.

Bibliográfia

HISTORIA Domus. Kaplony, 1885–1940.

SOÓS István, P.

1910 *Hóvirágot a kis Jézuskának.* Kilencedik, változatlan kiadás.
Egyházmegyei könyvnyomda, Veszprém

TEMPFLI Imre

1996 *Kaplony. Adalékok egy honfoglaláskori település történetéhez.*
Szent-György Albert Társaság és a Szatmár megyei EMKE Kiadók,
Szatmárnémeti

Településmutató

Vállaj – település, Szabolcs–Szatmár–Bereg megye, Magyarország

Mérk – település, Szabolcs–Szatmár–Bereg megye, Magyarország

Máriapócs – település, Szabolcs–Szatmár–Bereg megye, Magyarország

Máriaradna, Radna – település, Arad megye, Románia

Csíksomlyó, Sumulueu Ciuc – település, Hargita megye, Románia

Nagymajtény, Moftinu Mare, Großmaitingen – település, Szatmár
megye, Románia

Mezőpetri, Petrești, Petrifeld – település, Szatmár megye, Románia

Domahida, Domănești – település, Szatmár megye, Románia

Csomaköz, Ciumești, Schamagosch – település, Szatmár megye, Románia

Szaniszló, Sanislău, Stanislau – település, Szatmár megye, Románia

Kálmánd, Cămin – település, Szatmár megye, Románia

Névmutató

Károlyi Sándor – hadvezér, nagykarolyi báró, később gróf (1669–1743)

Károlyi István – gróf főispán, politikus, akadémikus (1797–1881)

Csekonics Margit grófnő – Károlyi István felesége

Rubun Leontin – házfőnök, kaplonyi ferences zárda, 1899

P. Timóth – ferences pap, Kaplony, 1911

P. Emmánuel – ferences pap, Kaplony, 1919

Adatközlők

S. M., Notre Dame szerzetesrendi apáca, sz. 1930

F. M., sz. 1931

M. K., sz. 1933.

L. F., a ferences harmadrend vezetője, sz. 1937

F. I., sz. 1939

H. G., sz. 1940

K. E., sz. 1950

Timpul sacru în societatea unui sat șvăbesc

În cadrul studiului sunt prezentate rezultate parțiale ale unor cercetări în curs de desfășurare. Ancheta de teren a fost efectuată în județul Satu Mare, satul Căpleni. Autoarea a studiat formele locale ale vieții religioase, în special organizațiile și confraternitățile religioase, care existau în această localitate în prima jumătate a secolului XX. Studiul prezintă felul în care funcționează timpul sacru în societatea satului Căpleni.

Sacred Time in a Swabian Village

This study presents partial results of an ongoing research on the topic of daily and festive forms of religious behaviour, its organizational and its historical layers in village Căpleni, Satu Mare County, Romania. In this study the author presents how sacred time works for the society in the village Căpleni.